

Asia: VN/19726/2023

Vammaispalvelulain voimaantulon siirtäminen

Lausuntopyyntö

Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

Kannatatteko uuden vammaispalvelulain voimaantulon siirtämistä ajankohdasta 1.10.2023 uuteen ajankohtaan 1.10.2024?

Ei

Halutessanne voitte antaa tiiviit perustelut vastaukselle:

Omaishoitajaliitto kannattaa lainsäädännön vaikutusarviointia ja mahdollisia korjaustoimenpiteitä vammaispalvelulainsäädäntöön, kuten jo eduskunnan yksimielisesti hyväksymä lakiesitys ponsiensa myötä edellyttää. Omaishoitajaliitto kannattaa myös palveluiden rahoituksen turvaamista sekä erityispalveluiden tarkoituksenmukaista kohdentumista, yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. On tärkeää, että jokaiselle turvataan riittävät sosiaalipalvelut ja oikeus ihmisarvoiseen elämään sekä välttämättömään huolenpitoon.

Omaishoitajaliitto suhtautuu varauksellisesti voimaantulon siirtämiseen ja kielteisesti ajatukseen vammaispalveluista säästökohteena sekä vammaispalveluiden kategorisesta ikärajauksesta. Omaishoitajaliitto kantaa myös huolta uusien väliinputoajaryhmien syntyisestä, mikäli lain soveltamisalaa kavennetaan merkittävässä määrin.

Mikäli pitkään valmistellun uuden vammaispalvelulain voimaantulo jälleen siirtyy eteenpäin, heikentää tämä useiden vamman kanssa elävien perheiden asemaa ja pääsyä palveluiden piiriin ainakin lyhyellä aikavälillä. Esimerkiksi vammaisen henkilön lyhytaikainen huolenpito tukisi omaishoitajien ja muiden perheenjäsenten mahdollisuuksia opiskella, käydä ansiotyössä tai harjoittaa elinkeinoa. Tältä osin vammaispalvelulain voimaantulon siirtäminen on ainakin osittain ristiriidassa hallitusohjelman Vahva ja Välittävä Suomi, sivulla 36 kirjatun tavoitteen kanssa: ”Edistetään työssä käyvien omaishoitajien omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittamista.” Mikäli tätä

ristiriita tahdotaan lieventää, olisi tarkoituksenmukaista lisätä myös lyhytaikaisen huolenpidon rahoitusta vamman kanssa eläville perheille.

Myös muilta osin lain siirtäminen voi ainakin lyhyellä aikavälillä vaikuttaa negatiivisesti läheis- ja omaishoivan edellytyksiin arjessa. Uusi laki mahdollistaisi esimerkiksi asunnon muutostyöt molemmissa kodeissa, tilanteissa, joissa lapsen huoltajat asuvat erillään. Koska kyseessä ovat hyvin ihmisoikeussensitiiviset kysymykset, herää kysymys, ehditäänkö lakia valmistella uudestaan nyt ehdotetussa aikataulussa. Monet perheiden yhdenvertaisuutta edistävät lain tavoitteet voivat siirtyä pahimmillaan merkittävästi eteenpäin.

Omaishoitajaliitto yhtyy myös eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian tekemään huomioon lausunnossaan:

” Tärkeää lain selkeyden vuoksi olisi (..) pitää erillään yhtäältä lain henkilöllinen soveltamisala, eli se kehen lakia ylipäätään voidaan soveltaa ja toisaalta se palveluja koskeva määrittely, minkälaiset edellytykset henkilön (tai yhteiskunnallisen esteen) on täytettävä, jotta hänellä olisi oikeus lain tarkoittamiin palveluihin. ”

Mikäli koko lain soveltamisalaa tiukennetaan, on vaarana että, vammaisilta ihmisiltä poistuu mahdollisuus hyvin kustannustehokkaisiin ja ennaltaehkäiseviin vammaispalvelulain suomiin mahdollisuuksiin. Näitä ovat esimerkiksi valmennus sekä kodin muutostyöt. Toimivat liikkumista tukevat palvelut voivat myös edistää sosiaalista kanssakäymistä ja yhteiskuntaan osallistumista, mikä ennaltaehkäisee syrjäytymistä, yksinäisyyttä ja mahdollisesti raskaampien palveluiden ennenaikaista tarvetta.

Omaishoitajaliitto muistuttaa myös siitä, että palveluiden ja tuen tarve ei katoa, vaikka ihmiset rajattaisiin pois vammaispalveluiden piiristä. Keväällä hyväksytyn lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön kannustaa kehittämään myös esimerkiksi sosiaalihuoltolain ja vanhuspalvelulain riittäviä ja tarkoituksenmukaisia palveluita, mitä Omaishoitajaliitto pitää hyvänä.

Omaishoitajaliitto ymmärtää, että lain soveltaminen edellyttää selkeyttä ja mahdollisesti lisäaikaa toimeenpanon valmisteluun. Kuitenkin monien yhdenvertaisuutta parantavien tärkeiden uudistusten näkökulmasta olisi monille vamman kanssa eläville perheille suotuisaa, että laki tulisi voimaan jo 1.10.2023. Täten Omaishoitajaliitto pitäisi vaihtoehtoista tarkoituksenmukaisimpana sivulla 9 esitettyä kolmatta toteuttamisvaihtoehtoa: ” Kolmas vaihtoehto olisi se, että uusi vammaispalvelulaki tulisi voimaan, kuten alun perin on tarkoitettu ja lain toteutumista seurattaisiin sekä muutostarpeita arvioitaisiin huolella tehtävän seurannan perusteella. Tämä vaihtoehto antaisi mahdollisuuden seurata lain kustannusvaikutuksia sekä vaikutuksia vammaisten henkilöiden oikeuteen saada tarvitsemansa palvelut. Lakiin tarvittavia muutoksia olisi tämän jälkeen tietoon perustuen helpompi arvioida. ”

Vartio Elias
Omaishoitajaliitto ry